

Programové prohlášení vlády

8. 11. 1988

Vážený soudruhu generální tajemníku ústředního výboru Komunistické strany Československa, vážený soudruhu prezidente republiky, vážený soudruhu předsedo Federálního shromáždění, vážení poslanci, vážení hosté,

předstupuji před vás z pověření nově jmenované vlády Československé socialistické republiky, abych požádal o podporu našich záměrů, zvoleného postupu i metod práce. Ucházíme se o vaši důvěru programem pro poslední dvě léta osmé pětiletky. Stavíme na závěrech XVII. sjezdu Komunistické strany Československa, řídíme se základními cíli osmé pětiletky. Vycházíme ze zásady, že životní úroveň, uspokojování potřeb společnosti závisí na vytvořených zdrojích a výsledcích práce lidí. Se vším se nevyrovnáme, ale budeme se snažit, aby vzniklé výpadky byly co nejmenší. Navazujeme na dosažené výsledky, opíráme se o všechny cenné zkušenosti, počítáme s tím, co je životaschopné. Ale v tom, co se neosvědčilo, co by nám svazovalo ruce, ztěžovalo postup a překáželo uskutečnění potřebných změn, pokračovat nebudeme.

Za základní obsah a hlavní smysl své činnosti považujeme program hlubokých ekonomických a politických reforem. Jednoznačně říkáme, že není jiné cesty vpřed než cesta přestavby, založená historickými rozhodnutími Komunistické strany Sovětského svazu, vyjádřená v závěrech její XIX. všesvazové konference. Umožňuje nám lépe využívat předností socialismu, dále zvyšovat jeho přitažlivost, pozvednout na vyšší stupeň spolupráci našich bratrských komunistických stran, národů a států. Potřeby života vyžadují dostat společnost, ekonomiku i osobní oblasti na kvalitativně vyšší stupeň, na novou dráhu rozvoje, opustit vyježděné a slepé koleje extenzivně administrativního stylu práce. Neodkladně a rozhodně nastoupit cestu efektivního a demokratického řízení společenských procesů a prostřednictvím politického, ekonomického a právního regulování.

Uskutečnění zásadní společenské přestavby není jednorázovou záležitostí, má své etapy, krátkodobé a dlouhodobé cíle. Ale ani naše země nemá jinou reálnou alternativu vývoje. Setrvat na dosaženém, zastavit se na půl cesty by znamenalo stagnaci, ohrožení hodnot socialismu a revolučních vymožeností, ztrátu tempa a důvěry lidí.

Na základě revolučního programu přestavby lze zajistit důstojné pokračování v díle Února 1948. Pouze smělym vykročením vpřed můžeme čestně obstát v soutěžení se světem, vyrovnat se s dnešními požadavky vědeckotechnického a společenského pokroku, zajistit dobrou budoucnost země a dát příznivou perspektivu našim národům. To všechno bude klást vysoké a v mnoha směrech mimořádné nároky na naši práci. S tím počítáme a na to nezapomínáme. Doba opatrnického vyčkávání, pouhých proklamací a výzev, hromadění všeobecných usnesení a odkládání věcí a spoléhání na jiné nenávratně končí. Nečinnost by byla tím největším a nejnebezpečnějším rizikem. Je nejvyšší čas začít promyšleně a energicky jednat. Možná úskalí chybných kroků nepodceňujeme. Jsme však pevně odhodláni je včas a rozhodně napravovat.

Vážíme si toho, že převážná část veřejnosti přijala ustavení nové vlády s pochopením a souhlasem. Víme, že pouhými kádrovými změnami a samotným omlazením není možno získat podporu lidí a bez ní nelze dostát ústavním povinnostem a vyrovnat se s úkoly, před kterými stojíme. Proto klademe takový důraz na stanovení správného programu a jeho

důslednou realizaci. Nechceme slibovat nic nespílitelného, přitom si však nemůžeme stavět skromné mety. Síla naší země, velikost našich národů nebyla a není v územní rozlehlosti, v nerostném bohatství ani v početnosti obyvatel. Pocity malosti a slabosti jsme vždy překonávali stavěním vysokých cílů, dovedností mobilizovat všechny zdroje. To proslavilo náš lid v minulosti, a to od nás vyžaduje doba i dnes.

Neklademe si za cíl hodnotit naplňování programového prohlášení minulé vlády. Při posuzování současného stavu se ukázalo, že kořeny příčin existujících problémů jsou hlubší a dlouhodobější než jsme mohli předpokládat. Za tři týdny nebylo v silách provést ani všestrannou bilanci celkové situace ani přijít s komplexním, ve všech směrech důkladně propracovaným programem rozvoje všech sfér našeho společenského života. Federální shromáždění i široká veřejnost mají právo být plně informovány o skutečném stavu věcí. Bez všestranné analýzy nemůže ani vláda odpovědně naplňovat své poslání a povinnosti. Počítá se proto s tím, že s podrobným rozbohem ekonomické situace státu vás vláda seznámí v prvních měsících příštího roku.

Složitost současné situace nepodceňujeme, známe naděje, očekávání a tužby českého i slovenského národa, všech obyvatel naší socialistické vlasti. Víme, že široká veřejnost od nás očekává neodkladné a rozhodné řešení věcí, které, a často úplně zbytečně, znesnadňují práci a ztrpčují život. Kriticky o nich hovořili delegáti Všeodborové konference, poslední zasedání ústředního výboru naší strany, jednání orgánů Národní fronty a v ní sdružených politických stran, společenských a zájmových organizací. Obsahují je i stížnosti občanů stranickým a státním orgánům a kritika ve sdělovacích prostředcích. Týkají se nepořádků na pracovištích i v místech poruch zásobování podniků i obchodní sítě, vážných nedostatků v bytovém hospodářství, ve službách, zabezpečování dostatku kvalitních ochranných pracovních prostředků, vyřizování úředních záležitostí a mnoha dalšího.

Chci vás jménem federální vlády ubezpečit, že se všemi těmito otázkami s plnou odpovědností zabýváme. Nemíníme slibovat nespílitelné. Potýkáme se s řadou potíží objektivního i subjektivního rázu. Dopracováváme se k východisku. Není důvodu pochybovat o zvládnutelnosti úkolů. Nejsme schopni dosáhnout rychle zásadního pokroku na celé široké frontě. Máme však na to, abychom se dostali kupředu alespoň v určitých směrech a na vybraných úsecích, a to podle našeho přesvědčení možné je. Proto budeme klást takový důraz, aby se v každém článku řízení neodkladně přešlo od pouhé kritiky slabin, od registrování problémů a sepisování potíží k hledání a nalezení konkrétních východisek a k praktickým krokům vpřed. V tom jsou všude veliké možnosti a značné rezervy. Právě na jejich uvedení do pohybu se budeme orientovat nejdříve. Naše přesvědčení o správnosti nastoupené cesty neopíráme o pouhá přání. Pevně stojíme na půdě reality. Známe velkou míru předurčenosti našeho postupu. Působí setrvačnost ekonomických a organizačních struktur, síla konzervatismu v řídicí sféře, i rozšíření pohodlnosti a sebeuspokojování. Zakořeněná myšlenková dogmata a stereotypy představují nelehkou bariéru. Ale odhodlání lidí dosavadní stav změnit, jejich přirozený zájem lépe žít a pracovat, spolu s nemalým hospodářským a duchovním potenciálem, dává optimistický výhled.

Předstupujeme před Federální shromáždění s programem obsahujícím postup v přechodném období. Spolu s řešením konkrétních potřeb života lidí je ale zaměřen dlouhodoběji na vytváření nové strategie hospodářského růstu, na kvalitativní rozvoj společnosti. Závažnost těchto rozhodnutí daleko překračuje rámec nejbližších dvou let. Zahajujeme jimi novou etapu socialistických dějin naší země, dáváme socialismu novou tvářnost a zakládáme perspektivy i pro další generace. Nepochybujeme o dobré vůli a vlasteneckém odhodlání všech poctivých

občanů, postavit se ke všem těmto problémům čelem. Vláda si uvědomuje povinnost odpovídat se ze svých plánů, činů a kroků. Víme, že naše práce bude posuzována náročně a kriticky. Nechceme nic skrývat a zjednodušovat. Smysl pro pravdu patří k trvalým, dějinami ověřeným hodnotám našich národů. V duchu těchto pokrokových tradic jsme odhodláni přesvědčovat o oprávněnosti, prospěšnosti a spravedlnosti zvoleného postupu fakty, činy a výsledky.

Soudružky a soudruzi poslanci, programové prohlášení zaměřujeme na zlepšování pracovních a životních podmínek lidí. V tom je hlavní smysl a cíl našeho úsilí. V zájmu toho soustředíme síly na nejdůležitější směry a uzlové problémy. Akční charakter tohoto dokumentu vidíme především v důsledné orientaci na několik vybraných priorit. Nepovažujeme za potřebné vyjádřit se ke všem stránkám a oblastem své činnosti, podat podrobný obraz postupu jednotlivých resortů. Počítáme s tím, že jednotliví ministři prostřednictvím masových sdělovacích prostředků v krátké době seznámí veřejnost s konkretizací našeho programu na svěřených úsecích a o postupu jejich zabezpečování. Stojíme pevně za programem revoluční společenské přestavby, konkretizované na posledním zasedání ústředního výboru naší strany a podpořené celou Národní frontou. Otevřeně a se vším důrazem - (a to na adresu pochybovačů doma i v zahraničí) - říkáme: naším programem je urychlení, ne zpomalení nebo dokonce zastavení reformem. Jsme rozhodnutí co nejvíce uspíšit přechod od překonaných koncepcí a mechanismů, zastaralých metod řízení a způsobů myšlení k novým, účinnějším. Vede nás k tomu starost o dnešek a budoucnost naší země, o bohatý a šťastný život lidu, o zabezpečení důstojného místa našich národů ve společném evropském domě.

Za nejzávažnější krok v tomto směru považujeme urychlené převedení celého národního hospodářství na podmínky nového mechanismu. Uděláme všechno pro to, aby to bylo možné již od prvního ledna 1990, o rok dříve, než se původně počítalo. Půjde o mimořádně složitou záležitost. Zřejmě se přitom nevyhneme ani některým provizoriím. K tomuto vážnému rozhodnutí nás vede snaha co nejvíce zkrátit období, kdy starý způsob řízení přestává a nový ještě nezačíná působit. Potřebujeme získat předstih hlavně proto, aby se hospodářské orgány i pracovní kolektivy mohly co nejlépe připravit na vstup do nových podmínek hospodaření v 9. pětiletce. Vidíme v tom i způsob účinné mobilizace značných rezerv, získání dalších zdrojů pro potřeby výrobní i nevýrobní sféry.

Cíle a masovost socialistického přesvědčení se v naší zemi tradičně opíraly o vymoženosti sociální politiky. Systém odměňování, sociálního zabezpečení, školního vzdělání a zdravotní péče dlouhá léta patřily k chloubám našeho státu i k praktickým důkazům přednosti socialistického společenského řádu. Pravda, na těchto úsecích se uplatňovaly i některé nereálné představy spjaté s přeskokováním etap, s idealizací společenského vývoje. Tím závažnější je kritika zhoršujícího se stavu v této oblasti. Extenzivní způsob rozvoje spojený s direktivně administrativním řízením, neefektivní struktura a nízká výkonnost výrobních odvětví vytvořily vážné bariéry rychlejšího postupu v této oblasti. Sociální politika postupně ztrácela funkce silného a účinného nástroje zainteresovanosti a motivace lidí.

Vláda je pro plné obnovení všech ekonomických a humanitárních funkcí sociální politiky, pro posílení jejího demokratismu a spravedlnosti. Sledujeme tím i zvýraznění principu zásluhovosti a účelné diferenciací, omezení rovnostářských, úzce spotřebitelských tendencí. Jsme proti neúměrnému rozšiřování společenské spotřeby, zejména tam, kde se oslabuje zájem o zvyšování pracovních důchodů a vytváří živnou půdu pro příživnictví. Budeme se muset poradit s odborníky i s veřejností o příčinách zneužívání některých sociálních opatření

a socialistických vymožeností. Jejich příčinou není nedokonalost nebo dokonce chybnost principů společenské péče o člověka, ale jejich nedůsledné, šablonovité uplatňování. Na druhé straně nezapomínáme na sociální problémy určitých skupin občanů, zejména části důchodců a rodin s menšími příjmy i malými dětmi, a chceme vytvářet předpoklady pro jejich postupné řešení.

Přednesl předseda vlády Ladislav Adamec